

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň Mgr. Daniely Zemanové a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci **žalobce: P. Č.**, proti **žalovanému: Senát ČR**, se sídlem Valdštejnské náměstí 17/4, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 6. 2012, č. j. 11 A 63/2011 - 23,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Podáním ze dne 12. 3. 2011, došlým Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“) dne 18. 3. 2011, se žalobce domáhal, aby soud vydal tento rozsudek: „Přikazuje se ČR – Senátu Parlamentu ČR, sídlem obecně známým, aby neprodleně žalobci, níže podepsanému, trvalým pobytem B., doručovací adresou výše uvedenou, poskytl informace pod bodem 1-2, 4-5 žádosti z 15. ledna 2011“. Z přiložené žádosti z 15. 1. 2011 je patrno, že žalobce se domáhal poskytnutí následujících informací:

1) počtu asistentů senátorů v letech 2002 – 2010 (jednotlivě)
2) počtu právníků (advokátních kanceláří), jež poskytují služby pro adresovaný státní orgán
3) kdy se vzdal mandátu senátor Karel Schwarzenberg (přesný den)
4) vyjádření předsedy adresované parlamentní komory v procesu Pl. ÚS 10/09
5) nákladů na reprografické přístroje a jejich údržbu i provoz v posledních třech letech (jednotlivě).

Po výzvě městského soudu k zaplacení soudního poplatku usnesením ze dne 1. 3. 2012, č. j. 11 A 63/2011 - 12, žalobce požádal podáním ze dne 12. 4. 2012 o osvobození od soudních poplatků z důvodu naprostého nedostatku prostředků a sociálních poměrů, které doložil svým čestným prohlášením, v němž uvedl, že je příjemcem státní podpory, resp. příjemcem dávky pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. K žádosti o osvobození od soudních poplatků žalobce rovněž přiložil doklad potvrzující přijetí dávky pomoci v hmotné nouzi za březen 2012.

Krajský soud posoudil žádost žalobce podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění účinném od 1. 1. 2012 (dále jen „s. ř. s."), a rozhodl usnesením ze dne 6. 6. 2012, č. j. 11 A 63/2011 - 23, tak, že žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal. Přestože neměl městský soud žádných pochyb o nemajetnosti žalobce na základě předložených důkazů a toho, že bylo městskému soudu známo, že žalobce byl již mnohokrát právě z důvodu jeho nemajetnosti od placení soudních poplatků osvobozen, shledal jiné důvody, pro které je nutno využít výjimečného oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudního poplatku nepřiznat. Těmito důvody jsou podle městského soudu především povaha četných sporů, které žalobce před jednotlivými správními soudy vede, k nimž patří i nyní projednávaná věc (ochrana proti nečinnosti, případně nezákonnému zásahu při poskytování výše uvedených informací), a které nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem žalobcovy životní sféry. Žalobce má plné právo vést spory, kterými je především zájem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, není však důvod, aby náklady na jejich vedení, které je zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za žalobce pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, ale zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly, neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně.

Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel") kasační stížnost, v níž nesouhlasí se závěry městského soudu. Namítá zneužití práva ze strany městského soudu a nepřezkoumatelnost jeho závěrů pro nedostatek důvodů, neboť své odůvodnění nahrazuje pouhým odkazem na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikované pod č. 2601/2012 Sb. NSS (všechna zde uvedená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). V návaznosti na dané namítá, že judikáty nejsou právními normami. Stěžovatel má za to, že jediná možnost nevyhovět žádosti na osvobození od soudního poplatku v případě nemajetnosti účastníka řízení je zjevná neúspěšnost podání, kterou se městský soud nezabýval. Za nesprávný považuje závěr soudu o tom, že navrhovatel nemá právo na informace, neboť nezasahuje do jeho „životní sféry". Závěrem namítá vady řízení před městským soudem. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení městského soudu zrušil.

Dříve než Nejvyšší správní soud přistoupil k samotnému přezkumu napadeného usnesení městského soudu, podotýká, že s přihlédnutím k charakteru napadeného usnesení netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele v řízení advokátem (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze

dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, dostupný na www.nssoud.cz). Dále konstatuje, že přestože stěžovatel důvody kasační stížnosti nepodřadil pod důvody uvedené v § 103 odst. 1 s. ř. s., je možno z obsahu kasační stížnosti seznat, že stěžovatel uplatňuje důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tj. nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem a nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí. Přitom je nutno zdůraznit, že právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní zákonná ustanovení je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS). Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení městského soudu v intencích podané kasační stížnosti a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou nepřezkoumatelnosti rozhodnutí krajského soudu pro nedostatek důvodů, neboť pouze v případě přezkoumatelného rozhodnutí je možno hodnotit i jeho zákonnost. Nepřezkoumatelnost je ostatně vadou tak závažnou, že se jí Nejvyšší správní soud musí podle § 109 odst. 4 s. ř. s. zabývat i tehdy, pokud by to stěžovatel nenamítal, tedy z úřední povinnosti. K otázce nepřezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů se Nejvyšší správní soud již mnohokrát vyjádřil, mimo jiné i v rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003 - 75, publikovaném pod č. 133/2004 Sb. NSS, ve kterém uvedl, že nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů rozhodnutí musí být založena na nedostatku důvodů skutkových, nikoli na dílčích nedostatcích odůvodnění. Musí se jednat o vady skutkových zjištění, o něž soud opírá své rozhodovací důvody. Takovými vadami mohou být mimo jiné případy, kdy soud opřel rozhodovací důvody o skutečnosti v řízení nezjišťované, případně zjištěné v rozporu se zákonem, anebo případy, kdy není zřejmé, zda vůbec byly v řízení nějaké důkazy provedeny.

Nejvyšší správní soud však na přezkoumávaném usnesení městského soudu vady shora uvedeného charakteru neshledal, neboť výrok rozhodnutí je řádně odůvodněn a toto odůvodnění není možno považovat za nesrozumitelné. Městský soud naopak poskytl logické důvody pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Z jeho usnesení jasně vyplývá, z jakých skutečností při rozhodování vycházel, které otázky pokládal za rozhodné a jakými úvahami se řídil. Zdejší soud neshledal, že by městský soud své odůvodnění bez dalšího nahradil pouhým odkazem na výše zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu. Naopak z rozhodnutí městského soudu je zřejmé, že závěry vyplývající z daného rozsudku aplikoval na nyní projednávanou věc a hodnotil okolnosti nyní posuzovaného případu. Přitom je třeba konstatovat, že městský soud nepochybil, pokud závěry uvedené v citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu plně respektoval a při přezkumu stěžovatelem podané žádosti o osvobození od soudních poplatků je na danou věc aplikoval. V této souvislosti je totiž nutno připomenout sjednocující funkci judikatury Nejvyššího správního soudu, která je výslovně zakotvena v ustanovení § 12 s. ř. s. Přestože rozhodnutí Nejvyššího správního soudu nelze považovat za striktně obecně závazná, neznamená, že by jeho rozhodovací činnost byla bez významu. S ohledem na zákonnou sjednocovací funkci zdejšího soudu je tomu právě naopak, přičemž senáty krajských soudů, do jejichž rozhodovací činnosti spadá správní soudnictví, jsou na základě toho povinny rozhodnutí Nejvyššího správního soudu respektovat. Pokud městský soud

naznal, že závěry předmětného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu na danou věc dopadají, nelze jeho postupu nic vytknout, aplikoval-li je i ve svém rozhodnutí. Zdejší soud rovněž nenaznal, že by rozhodnutí městského soudu, jakož i samotné řízení před městským soudem, vykazovaly jakékoli vady, které by mohly mít vliv na zákonnost. Nejvyšší správní soud proto takto uplatněným kasačním námitkám stěžovatele nepřisvědčil a přistoupil k meritornímu přezkumu napadeného usnesení.

Stěžovatel brojí proti usnesení městského soudu, kterým mu nebylo přiznáno osvobození od soudního poplatku za podání správní žaloby. Nejvyšší správní soud přezkoumal rozhodnutí městského soudu a dospěl k závěru, že kasační stížnosti stěžovatele nelze přisvědčit. Vycházel přitom z následujících úvah. Z ustálené judikatury zdejšího soudu vyplývá, že individuální osvobození od soudních poplatků je nutno považovat za procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích, který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Předmětné osvobození od soudních poplatků je zakotveno v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z jeho dikce především vyplývá, že účastník může být zčásti osvobozen od soudních poplatků při současném splnění tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Osvobodit od placení soudního poplatku v plném rozsahu lze jen výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku, popř. k dalším rozhodným okolnostem, přičemž účastník žádající o osvobození od soudních poplatků je povinen soudu své majetkové a sociální poměry prokázat věrohodným způsobem. Pro posouzení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale také jeho možnost opatřit si tyto prostředky. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184).

Vedle toho však zdejší soud zdůrazňuje, že soud při posuzování otázky, zda účastníku řízení bude osvobození od soudních poplatků přiznáno, či nikoli, a v jaké míře, zohledňuje také další okolnosti. Součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem a dobrodiní osvobození od soudních poplatků nezneužívá k volnému a nijak neomezenému vedení soudních sporů (k tomu srovnej rozsudek ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, dostupný na www.nssoud.cz, potvrzený usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1556/10, dostupným na http://nalus.usoud.cz). K danému je nutno podotknout, že četnost sporů sama o sobě ještě nemusí vypovídat o samoúčelnosti stěžovatelových podání, ve spojení s dalšími okolnostmi týkajícími se dané věci však může být relevantním ukazatelem svědčícím v jeho neprospěch (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 - 29). Takovými dalšími

okolnostmi může být specifický procesní postup účastníka řízení, ze kterého se jeví, že mu ve skutečnosti nejde o rychlé a efektivní meritorní vyřešení nebo přezkoumání jeho věci, ale právě o samotné vedení předmětného řízení, případně dalších vedených řízení. V neposlední řadě je třeba přihlédnout také k povaze vedených sporů, zda v případě pochybností o svévolném uplatňování práva mají takové spory vztah k podstatným okolnostem životní sféry žadatele o osvobození od soudního poplatku, či nikoli. Nejvyšší správní soud již ve své dřívější rozhodovací činnosti vyslovil, že ačkoli soudní řád správní (na rozdíl od § 138 odst. 1 o. s. ř.) neobsahuje úpravu výslovně vylučující osvobození od soudních poplatků v případě svévolného uplatňování práva, *„slovo „může" užité v § 36 odst. 3 větě první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístě mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odepřít* (z usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publikovaného pod č. 2099/2010 Sb. NSS). V případě, že správní soudy dospějí k závěru, že okolnosti případu svědčí výjimečnému odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků ve výše uvedeném smyslu, je zcela na místě, pokud žádosti nevyhoví.

Zdejší soud konstatuje, že v nyní projednávaném případě městský soud při posuzování stěžovatelem podané žádosti o osvobození od soudních poplatků správně vedle majetkových poměrů stěžovatele svědčících osvobození od soudních poplatků přihlédl i k dalším okolnostem případu. Naznal přitom, že zde jsou dány závažné důvody pro výjimečné odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků, když zohlednil stoupající počet sporů iniciovaných stěžovatelem, jejich charakter, jakož i samotný postup stěžovatele v těchto sporech, ze kterého není zřejmá snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správních orgánů, jakož i soudů. Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem plně ztotožňuje. Aniž by zdejší soud jakkoli předjímal rozhodnutí ve věci, které je předmětem řízení o žalobě, má ve shodě se závěry městského soudu za to, že spor vyvolaný stěžovatelem v nyní posuzované věci není takové povahy, aby měl vztah k podstatným okolnostem jeho životní sféry. V posuzovaném případě se totiž stěžovatel domáhal vydání rozsudku tohoto obsahu: „Přikazuje se ČR – Senátu Parlamentu ČR, sídlem obecně známým, aby neprodleně žalobci, níže podepsanému, trvalým pobytem B., doručovací adresou výše uvedenou, poskytl informace pod bodem 1-2, 4-5 žádosti z 15. ledna 2011". Z přiložené žádosti ze dne 15. 1. 2011 je patrno, že žalobce se domáhal poskytnutí informací týkajících se počtu asistentů senátorů v letech 2002 – 2010 (jednotlivě), počtu právníků (advokátních kanceláří), jež poskytují služby pro adresovaný státní orgán, vzdání se mandátu senátora Karla Schwarzenberga (přesný den), vyjádření předsedy adresované parlamentní komory v procesu sp. zn. Pl. ÚS 10/09 a nákladů na reprografické přístroje a jejich údržbu i provoz v posledních třech letech (jednotlivě).

Tento spor se netýká, a to ani nepřímo, stěžovatelova majetku, jeho životních podmínek či jiných obdobných záležitostí. Naopak je zjevné, že se jedná o spor vyvolaný zájmem stěžovatele o veřejné záležitosti. Přitom zdejšímu soudu je z úřední činnosti známo, že stěžovatel vede množství sporů daného charakteru. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem, že i takové spory, jako je právě spor v této věci, má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnost tak činit, a musí v nich mít

možnost účinně hájit svá práva. Obecně však neexistuje žádný důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce z vlastních prostředků, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobozování od soudních poplatků. Tím spíše, není–li ze způsobu vedení těchto sporů patrna skutečná snaha o jejich vyřešení, ale spíše zájem na jejich vedení. Zdejší soud trvá na tom, že nemajetnost nemůže být bez dalšího důvodem, aby se taková osoba mohla volně a bez jakýchkoli omezení realizovat v podávání četných podání k soudu. Jak městský soud v souladu s ustálenou judikaturou zdejšího soudu uvedl, osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně ve sporech přímo se týkajících jejich práv a povinností (k tomu srovnej již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

Způsob posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu má zdejší soud za zcela správný a spravedlivý, neboť městský soud ve svém rozhodnutí dostatečně vážil konkrétní okolnosti daného případu a hodnotil nejen podmínky pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., když na jedné straně vzal náležitě v úvahu tíživé majetkové poměry stěžovatele a jeho právo domáhat se ochrany svých práv před soudem, na druhé straně však nemohl odhlédnout od způsobu a rozsahu, v jakém tak stěžovatel před soudy všech instancí činí. Přitom stěžovateli řádně vysvětlil, na základě jakých úvah ke svému závěru dospěl. Městský soud tak dle názoru Nejvyššího správního soudu nijak nepochybil, pokud v mezích svého uvážení rozhodl, že v nyní posuzovaném případě jsou zde okolnosti, na základě nichž nelze žádosti stěžovatele o osvobození od soudního poplatku vyhovět.

Z výše uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a protože v řízení nebyly shledány ani jiné nedostatky, ke kterým je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 4 s. ř. s. povinen přihlížet z úřední povinnosti, kasační stížnost v souladu s § 110 odst. 1, větou poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez nařízení jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Správnímu orgánu podle obsahu spisu žádné náklady řízení nevznikly, proto soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. srpna 2012

JUDr. Radan Malík
předseda senátu